

Sisällysluettelo

Yhtiön listautuminen – mitä sijoittajan tulee tietää

Listautumiset Helsingin pörssiin ovat useamman vuoden tauon jälkeen taas vilkastuneet. Listautuminen on monivaiheinen prosessi, jossa on mukana useita osapuolia. Sijoittajan kannattaa muistaa, että hän ei aina saa listautumisannissa haluamaansa määrää osakkeita. Osakkeen kurssi voi myös laskea alle listautumisannin hinnan.

Rahastoyhtiöiden käytännöt palkkioiden määräytymisessä eroavat

Rahoitustarkastuksen helmi-maaliskuussa 2006 tekemän kyselyn mukaan rahastoyhtiöiden käytännöt sijoitusrahastojen palkkioiden määräytymisessä vaihtelevat. Esimerkiksi hallinnointipalkkiot voivat olla joko kiinteitä tai tuottosidonnaisia. Myös merkintä- ja lunastuspalkkiot voidaan laskea eri tavoin, ja raportointikäytännöt osuudenomistajille vaihtelevat.

Uudet SEPA-palvelut muuttavat maksukäytäntöjä myös Suomessa

Euromaksualueelle kehitetään parhaillaan yhtenäisiä perusmaksuliikennepalveluita, joita ovat SEPA-tilisiirto, -suoraveloitus ja -korttimaksut. Tavoitteena on turvata kaikille EU:n alueella asuville samanlaiset maksuliikennepalvelut asuinpaikasta riippumatta. SEPA-palvelut otetaan käyttöön vaiheittain vuosina 2008–2010. Ne eroavat kuitenkin jonkin verran nykyisistä suomalaisista ratkaisuksista.

Sijoitusneuvonta luvanvaraiseksi ja Ratan valvontaan

Osa tällä hetkellä tarjottavasta sijoitusneuvonnasta muuttuu luvanvaraiseksi marraskuussa 2007. Toimilupaa edellytetään, jos asiakkaalle annetaan henkilökohtaisia suosituksia, jotka koskevat esimerkiksi tietyn yhtiön osakkeen ostamista, myymistä, pitämistä tms. Yleisluonteisten neuvojen antaminen ei edelleenkään edellyttäisi toimilupaa.

Rahasto-osuusrekisterien hoidossa ei suuria puutteita

Ratan tekemä rahasto-osuusrekisterien tarkastus osoitti rahasto-osuusrekistereitä koskevien sisäisten ohjeiden olevan rahastoyhtiöissä kunnossa. Jonkin verran puutteita havaittiin kuitenkin rekisterien ylläpidon työvaiheisiin liittyvissä kontrolleissa sekä rekistereiden sisäisessä valvonnassa. Ratan tekemä tarkastus kattoi kaikki rahastoyhtiöt.

Pohjoismainen valvontaryhmämalli tehostaa valvontaa

Pohjoismaisen valvontayhteistyön ytimen muodostavat valvottavakohtaiset valvontaryhmät, joissa tehtävä valvontayhteistyö on uutta Euroopassa. Valvontaryhmien avulla voidaan paikata EU:n valvontamalliin tällä hetkellä sisältyviä valvonnallisia aukkoja ja tehostaa ylikansallisten ryhmien valvontaa.

Rata toimii CEBSissä aktiivisesti rajat ylittävän valvonnan kehittämiseksi

Euroopan pankkivalvojien komitean (CEBS) toiminta on laajentanut ja syventänyt nopeasti pankkivalvojien yhteistyötä EU:n tasolla. Rata vaikuttaa komiteassa pankkivalvonnan kehittämishankkeissa ja hyödyntää monin tavoin sen työtä omassa valvonnassaan. Komitea on siirtynyt painottamaan toiminnassaan julkaisemansa ohjeistuksen soveltamista ja valvontakäytäntöjen kehittämistä.

Rata laati arvion sääntely-ympäristön tapahtumista ja tilasta vuonna 2005

Rata julkistaa raportin, jossa kuvataan sääntely-ympäristön tilaa ja tapahtumia niin EU:n, kotimaan kuin Rahoitustarkastuksen omankin sääntelyn näkökulmasta. Tässä artikkelissa kerrotaan tiivistetysti sääntely-ympäristön keskeisimmistä tapahtumista vuonna 2005.

Tapahtumakatsaus

Tilinpäätösten avainluvut -palvelu laajeni - Ratan tutkimat epäillyt arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttötapaukset.

Yhtiön listautuminen – mitä sijoittajan tulee tietää

Päätöksen hakeutumisesta julkisen kaupankäynnin kohteeksi tekee listautuvan yhtiön hallitus tai yhtiökokous.

Yleensä yhtiö käyttää emissionjärjestäjää listautumisen taloudellisena neuvonantajana sekä apuna listautumisannin ja/tai -myynnin järjestämisessä. Yhtiöllä ja järjestäjällä on tavallisesti käytössään myös oikeudellinen neuvonantaja.

Emissionjärjestäjä tekee listautumista suunnittelevassa yhtiössä ns. due diligence -tarkastuksen, jossa käytetään usein apuna esimerkiksi asianajotoimistoa tai tilintarkastusyhteisöä. Due diligence -tarkastuksen tarkoituksena on selvittää yhtiön listautumiskelpoisuus, varmistaa esitteessä annettavien tietojen oikeellisuus sekä tukea yhtiön arvonomäärittä listautumisantia silmällä pitäen.

Jotta yhtiö olisi listautumiskelpoinen, sen pitää listautumisestaan lähtien pystyä täyttämään arvopaperimarkkinalain mukainen säännöllinen ja jatkuva tiedonantovelvollisuus. Tiedonantovelvollisuus asettaa vaatimuksia listautuvan yhtiön hallinnolle ja sen järjestämiselle. Listautumiskelpoisuuteen vaaditaan myös, että edellytykset osakkeen vaihdannalle ja luotettavalle hinnanmuodostukselle ovat olemassa.

Rata hyväksyy esitteen

Rata hyväksyy listautumisannista laadittavan esitteen.

Esitteessä tulee antaa arvopaperimarkkinalain edellyttämät riittävät tiedot perustellun arvion tekemiseksi arvopaperista ja liikkeeseenlaskijasta. Esitetarkastuksessaan Rata kiinnittää huomiota myös mm. esitteen tietojen johdonmukaisuuteen ja helppoon analysoitavuuteen sekä tehtyyn due diligence -tarkastukseen ja siinä esiin tulleisiin havaintoihin.

Vastuu esitteen tietojen oikeellisuudesta on listautuvalla yhtiöllä, osakkeiden myyjillä sekä emissionjärjestäjällä.

Pörssin listauskomitea arvioi listautumiskelpoisuutta ja päättää listalle ottamisesta

Yhtiön listautumishakemuksen käsittelee pörssin listauskomitea, joka päättää yhtiön ottamisesta julkisen kaupankäynnin kohteeksi. Listauskomitea arvioi yhtiön listauskelpoisuutta sekä sitä, miten pörssin sääntöjen mukaiset listalleottamisen edellytykset täyttyvät. Listauskomitean jäsenet edustavat pörssiä, elinkeinoelämää ja arvopaperimarkkinoita.

Listautumisen edellytyksistä säädetään arvopaperimarkkinalaissa, arvopaperin pörssilistalle ottamista koskevassa valtiovarainministeriön päätöksessä sekä pörssin säännöissä.

Sijoittaja ei aina saa haluamaansa määrää osakkeita

Usein listautumisanti ylimerkitään. Tällöin osakkeita merkinneet sijoittajat eivät välttämättä saa haluamaansa määrää osakkeita ja merkintöjä leikataan listautumisannin ehdoissa määrättyjen allokaatioperiaatteiden mukaisesti.

Vuosituhanen vaihteen pörssihuumassa oli tavanomaista, että osakkeet ylimerkittiin moninkertaisesti. Merkintäsitoumuksia antaessaan sijoittajat ottivat näin huomioon odotettavissa olevan merkintöjen leikkaamisen. Sijoittajan tulee kuitenkin muistaa merkintäsitoumusta antaessaan, että hänelle voidaan allokoida osakkeita myös koko merkitty määrä.

Emissionjärjestäjällä on velvollisuus toimia tasapuolisesti. Tämä merkitsee sitä, ettei emissionjärjestäjä voi allokaatiossa suosia esimerkiksi omia asiakkaitaan. Sen sijaan listautuva yhtiö itse ja osakkeiden myyjä osakemyynissä voivat valita, kenelle osakkeita annetaan. Tällöinkin on esitteessä kuvattu allokaatioperiaatteita noudatettava.

Rata on esitetarkastuksen yhteydessä pyrkinyt siihen, että erityisesti yleisöannin ja/tai myynnin allokaatioperiaatteet on kuvattu riittävän selkeästi ja yksityiskohtaisesti. Rata myös edellyttää, ettei allokaatiosta tiedotettaessa anneta harhaanjohtavaa kuvaa osakkeeseen kohdistuneesta kysynnästä.

Sijoittajan varauduttava myös osakkeen kurssin laskuun

Listautuvan yhtiön osakkeeseen kohdistuvaa kysyntää on vaikea ennustaa.

Kysyntä listautumisannissa määrää osaltaan osakkeen kurssikehitystä välittömästi listautumisen jälkeen. Jos osakkeen kysyntä on vähäistä, osakkeen kurssi voi laskea alle listautumisannin hinnan heti kaupankäynnin alkamisen jälkeen.

Osakeannin järjestäjä saattaa tukea osakkeen kurssia ostamalla osakkeita tietyn aikaa listautumisen jälkeen. Tästä menettelystä käytetään nimitystä stabilointi. Stabilointikaan ei kuitenkaan takaa sitä, että osakekurssi pysyisi samalla tasolla stabiloinnin jälkeen tai edes sen aikana.

Lisätietoja antaa
markkinavalvoja Ville Kajala, puhelin 010 831 5226.

Rahastoyhtiöiden käytännöt palkkioiden määräytymisessä eroavat

Rahoitustarkastus kartoitti helmi-maaliskuussa 2006 rahastoyhtiöiden palkkio- ja raportointikäytäntöjä. Kyselyllä pyrittiin selvittämään rahastoyhtiöiden palkkioiden määräytymistä, rahasto-osuuden omistajille lähetettävien laskelmien ja raporttien sisältöä sekä mahdollisia palkkionpalautusjärjestelyitä. Kysely tehtiin 26 rahastoyhtiölle.

Palkkioiden perusteet löytyvät säännöistä, tarkemmat palkkiot esitteistä

Sijoitusrahaston säännöt muodostavat perustan sille, minkälaisia palkkioita sijoitusrahastolta ja osuudenomistajalta voidaan veloittaa. Vallitsevan käytännön mukaan säännöistä käyvät ilmi hallinnointi- ja säilytysyhteisöpalkkioiden sekä merkintä- ja lunastuspalkkioiden enimmäismäärät.

Rahastoyhtiön hallitus määrittää säännöissä määriteltyjen enimmäispalkkioiden rajoissa todellisten veloittavien palkkioiden määrät. Nämä puolestaan ilmenevät sijoitusrahaston esitteistä. Joillakin rahastoyhtiöillä on myös erilliset palveluhinnastot. Mikäli sijoitusrahastolta veloitetaan edellä mainittujen palkkioiden lisäksi muita kuluja, nekin on käytävä ilmi sijoitusrahaston säännöistä.

Hallinnointi- ja säilytysyhteisöpalkkiot joko kiinteitä tai tuottosidonnaisia

Suomalaisilta sijoitusrahastoilta ei yleensä veloiteta hallinnointi- ja säilytysyhteisöpalkkioiden lisäksi muita kuluja.

Hallinnointipalkkiot voivat olla joko kiinteitä tai tuottosidonnaisia. Kiinteässä palkkiossa sijoitusrahastolta veloitetaan päivittäin tietty prosentti sijoitusrahaston arvosta. Tuottosidonnaisen palkkion suuruus määräytyy puolestaan sijoitusrahaston tuoton perusteella.

Jos sijoitusrahasto käyttää tuottosidonnaista hallinnointipalkkiota, sijoitusrahastolta veloitetaan tuottosidonnaisen palkkion lisäksi myös kiinteä hallinnointipalkkio. Kiinteä palkkio on tällöin kuitenkin yleensä pienempi kuin niissä sijoitusrahastoissa, jotka veloittavat pelkästään kiinteää hallinnointipalkkiota. Tuottosidonnainen palkkio on käytössä yli puolella suomalaisista rahastoyhtiöistä ainakin jossakin sijoitusrahastossa.

Välityspalkkiot vaikuttavat rahastosta saatavaan tuottoon

Sijoitusrahaston maksamia välityspalkkioita ei pidetä edellä mainittuina hallinnointi- tai säilytysyhteisöpalkkiokuluina, vaikkakin ne vaikuttavat sijoitusrahastosta saatavaan tuottoon. Rahastot maksavat välityspalkkioita, kun ne ostavat tai myyvät sijoituskohteita.

Välityspalkkiot lisätään sijoitusrahastojen hankkimien sijoituskohteiden hankintahintaan ja vähennetään myydyistä sijoituskohteista saatavasta luovutushinnasta. Sijoitusrahastojen maksamien välityspalkkioiden suuruus ilmenee Suomen Sijoitusrahastoyhdistys ry:n antaman suosituksen mukaisesti sijoitusrahastojen neljännesvuosi- ja puolivuotiskatsauksista sekä vuosikertomuksista.

Kaksi tapaa laskea merkintä- ja lunastuspalkkiot

Merkintä- ja lunastuspalkkioiden laskemiseen käytetään pääasiassa kahdenlaista laskentatapaa, jotka johtavat hieman erilaiseen lopputulokseen. Toisessa merkintä- ja lunastuspalkkion määrä lasketaan lisäämällä palkkio yksittäisen sijoitusrahaston arvoon tai vähentämällä se arvosta. Toisessa palkkio lasketaan sijoitettavasta tai lunastettavasta summasta.

Markkinoilla on myös rahastoyhtiöitä, jotka eivät veloita merkintä- ja/tai lunastuspalkkioita lainkaan.

Osuudenomistajilta saatetaan veloittaa merkintä- ja lunastuspalkkioiden lisäksi palkkioita muun muassa fyysisen osuustodistuksen toimittamisesta ja osuuksien siirron merkitsemisestä osuusrekisteriin. Näiden palkkioiden tarkat määrät ilmenevät joko rahastoesitteistä tai palveluhinnastosta.

Rahastoyhtiöiden raportointikäytännöt ja raporttien sisällöt poikkeavat toisistaan

Sijoitusrahastolaissa ei ole asetettu rahastoyhtiöille erityisiä vaatimuksia osuudenomistajille lähetettävistä raporteista. Poikkeuksena on tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluva materiaali, johon kuuluvat yksinkertaistettu rahastoesite, rahastoesite, sijoitusrahaston puolivuotiskatsaukset, vuosikertomukset ja erikoissijoitusrahastojen osalta myös neljännesvuosikatsaukset.

Rahastoyhtiöiden raportointikäytännöt ja raporttien sisällöt poikkeavat toisistaan, sillä Rahoitustarkastus ei ole antanut rahastoyhtiöille suosituksia osuudenomistajille lähetettävistä raporteista, kuten esimerkiksi merkintä- ja lunastuslaskelmista tai omaisuusluetteloista. Tietoa kunkin rahastoyhtiön ja sijoitusrahaston käytännöistä raportoinnin osalta saa rahastoyhtiöstä sekä jossakin määrin myös sijoitusrahastojen säännöistä ja esitteistä.

Markkinoilla myös vakiintuneita raportointikäytäntöjä

Markkinoilla on kuitenkin vakiintunut raportointikäytäntöjä, joita lähestulkoon kaikki yhtiöt noudattavat. Hyvin yleinen käytäntö on esimerkiksi se, että yksittäisistä merkinnöistä ja lunastuksista lähetetään osuudenomistajalle erillinen laskelma. Laskelman toimittamistapa voi kuitenkin vaihdella rahastoyhtiöittäin ja rahastoyhtiön sisälläkin eri osuudenomistajien välillä sen mukaan, mitä osuudenomistajan kanssa on sovittu. Laskelma voidaan toimittaa osuudenomistajalle esimerkiksi postitse, sähköpostilla taikka faksilla.

Hyvin tavallista on myös, että jatkuvaan rahastosäästämiseen liittyvistä merkinnöistä ei lähetetä erillistä laskelmaa jokaisen yksittäisen merkinnän jälkeen, vaan erillinen tapahtumaluettelo lähetetään esimerkiksi puolivuositain tai kerran vuodessa.

Merkintä- ja lunastuslaskelmien sekä omaisuus- ja tuottoraporttien sisältö vaihtelee eri rahastoyhtiöiden välillä. Yleensä merkintä- ja lunastuslaskelmissa on kuitenkin osuudenomistajan ja sijoitusrahaston yksilöintitiedot, merkintä- ja lunastuspäivä, sijoitettu summa, sijoitusrahaston merkintä-/lunastuspäivän arvo, merkintä-/lunastuspalkkio euroina sekä saatujen tai lunastettavien osuuksien lukumäärä.

Hyvä tietää palkkioista ja raportoinnista

- Perusteet palkkioille löytyvät sijoitusrahastojen säännöistä, ja tarkemmat palkkiot selviävät rahastoesitteistä ja hinnastosta.
- Hallinnointipalkkioita on kahdenlaisia, tuottosidonnaisia ja kiinteitä.
- Sijoitusrahastojen kaupankäyntikulut selviävät vuoden 2006 neljännesvuosi- ja puolivuotiskatsauksista sekä vuosikertomuksista.
- Merkintä- ja lunastuspalkkioiden määrä voidaan laskea usealla tavalla
- Kaikista sijoitusrahastoista on olemassa yksinkertaistettu rahastoesite, rahastoesite, puolivuotiskatsaus ja vuosikertomus, erikoissijoitusrahastoista myös neljännesvuosikatsaus.
- Rahastoyhtiöiden käytännöt osuudenomistajille toimitettavien raporttien osalta vaihtelevat mm. sisällöltään.

Lisätietoja antaa
markkinavalvoja Petri Määttä, puhelin 010 831 5250.

Maksuliikenne yhtenäistyy EU:ssa

Uudet SEPA-palvelut muuttavat maksukäytäntöjä myös Suomessa

Eurooppaan ollaan luomassa yhtenäistä maksualueutta SEPAa (Single Euro Payments Area). Tavoitteena on kehittää koko euromaksualueelle yhtenäiset perusmaksuliikennepalvelut, joita ovat SEPA-tilisiirto, -suoraveloitus ja -korttimaksut. Näiden peruspalveluiden lisäksi pankit voivat tarjota asiakkailleen myös lisäpalveluita.

SEPA-palvelut eroavat jonkin verran suomalaisista ratkaisuista, esimerkiksi aivan nykyistä viitesirtoa vastaavaa palvelua ei ole ainakaan vielä suunnitteilla. Suomalaiset pankit ovat kuitenkin luvanneet pyrkiä täydentämään SEPA-palveluitaan tarjoamalla lisäpalveluita nykyisen palvelutason säilyttämiseksi.

Nykyiset kotimaiset maksuliikennepalvelut säilyvät käytössä toistaiseksi. Kukin pankki päättää uusiin standardeihin siirtymisestä ja vanhoista palveluista luopumisesta oman aikataulunsa mukaisesti suomalaisen yleiskehikon eli SEPA-siirtymäsuunnitelman rajoissa.

SEPA-tilisiirtoa, -suoraveloitusta ja -korttistandardeja kehitetään edelleen. Ne voivat siis vielä muuttua ennen käyttöönottoa.

SEPA-tilisiirrolla maksu perille kolmessa arkipäivässä

SEPA-tilisiirtojen avulla voi välittää normaaleja tilisiirtoja, mutta todennäköisesti ei viitetietoja eikä pikasiirtoja. Myöskään palkat ja eläkkeet eivät kuulune SEPA-tilisiirtoon. Yritysassiakkaat joutuvat tekemään muutoksia omiin järjestelmiinsä, ennen kuin ne voivat ottaa käyttöön uuden tilisiirtostandardin mukaiset SEPA-tilisiirrot.

Tilisiirroissa asiakkaan ja asiakkaan pankin tunnistetiedot ovat samat kuin nykyisissä EU-maksuissa, eli käytössä ovat kansainvälinen tilinumero IBAN ja pankkitunniste BIC. Kaikilla suomalaisilla asiakkailla on jo IBAN-tilinumero, joka löytyy mm. tiliotteesta.

SEPA-tilisiirto pitää välittää maksun saajalle kolmen arkipäivän kuluessa. Suunnitelman mukaan SEPA-tilisiirroilla voi maksaa ja vastaanottaa maksuja kaikkialla SEPA-alueella vuoden 2008 alusta.

SEPA-suoraveloituksen voi peruuttaa jopa 3 kuukauden kuluttua

Tämänhetkisen ehdotuksen mukaan maksaja voisi peruuttaa SEPA-suoraveloituksen tietyin edellytyksin vielä kolmen kuukauden kuluttua. Suomessa suoraveloitusta ei voi nykyisin peruuttaa, vaan se on lopullinen. Virheellisen tai väärän suoraveloituksen voi korjata kuten muutkin virheelliset maksut.

Toinen merkittävä ero on se, että suoraveloitusvaltuutuksen voi antaa säännöllisesti toistuvan veloituksen lisäksi myös kertaluonteiseen veloitukseen. Pankit eivät osallistu valtakirjan käsittelyyn, vaan laskuttaja ja maksaja tekevät valtakirjan keskenään.

SEPA-kortilla rahaa koko euroalueella

EMV-sirulla varustetulla SEPA-kortilla voi maksaa ostoksia ja palveluita sekä nostaa rahaa käteisautomaatista koko euroalueella.

Nykyisten suomalaisten pankkikorttien ja automaattikorttien käyttö päättyy vuoden 2010 loppuun mennessä. Asiakas voi saada uuden korvaavan kortin jo aikaisemminkin, jos kortin voimassaolo lakkaa ja korvaava kortti on saatavilla. Pankit vaihtavat nykyiset kortit SEPA-korteiksi omien aikataulujensa mukaan, mutta vuoden 2008 alusta kansallisia pankki- tai automaattikortteja ei enää saa pankista. Niiden tilalle pankit tarjonnevat SEPA-kortteina VISA- tai Mastercard-kortteja.

Maksujenvälitystä koskevaa lainsäädäntöä yhdenmukaistetaan ennen SEPAa

Tällä hetkellä EU:ssa ei ole muuta yhteistä maksujenvälitystä koskevaa lainsäädäntöä kuin EU-maksuasetus vuodelta 2001. Useimmissa EU-maissa on kuitenkin omia lakeja, joilla maksuliikennettä ja -palveluita säännellään.

SEPA-hanketta ei kuitenkaan voida toteuttaa ilman yhtenäistä lainsäädäntöä. Siksi SEPAan liittyy kiinteästi hanke, jossa EU:n maksujenvälitystä koskevaa lainsäädäntöä yhdenmukaistetaan. Tekeillä on ns. maksupalveludirektiivi, jonka pitää olla valmis ennen uusien SEPA-palveluiden käyttöönottoa.

Edellä mainittu EU-maksuasetus sääntelee rajat ylittäviä euromääräisiä maksuja. Asetuksen tavoitteena oli nopeuttaa maksujen käsittelyä ja kohtuullistaa niistä perittäviä hintoja. Asetuksen mukaan alle 50.000 euron suuruinen EU-maksu ei saa maksaa asiakkaalle enempää kuin mitä pankki perii omista kotimaan maksuistaan. Lisäksi käteisautomaattinostot EU:ssa eivät saa maksaa enempää kuin ne maksavat asiakkaalle hänen kotimaassaan. Asetuksessa pankit myös velvoitettiin antamaan asiakkailleen aiempaa enemmän tietoa EU-maksusta ja sen hinnoittelusta.

Rahoitustarkastus seuraa kansallisen SEPA-suunnitelman ja sen toteutumisen etenemistä pankeissa. Rahoitustarkastus osallistuu myös muiden viranomaisten kanssa maksupalveludirektiivin valmisteluun.

SEPA, EMV, EU-maksu

SEPA (Single Euro Payment Area) on eurooppalaisten pankkien, Euroopan keskuspankin ja Euroopan komission yhteinen hanke yhtenäisen maksuliikennealueen luomiseksi. SEPA:n maksuliikennealueeseen kuuluvat EU- ja ETA-maat sekä Sveitsi, eli yhteensä 29 maata.

EMV on kansainvälisten luottokorttiyhtiöiden Europayn, MasterCardin ja Visan kehittämä maksukorttistandardi. EMV-sirulla pystytään muun muassa estämään korttiväärennöksiä ja vähentämään väärinkäytöksiä. Lisäksi EMV-standardia tarvitaan korttien kansainvälisessä yhteiskäytössä.

EU-maksu on Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä suoritettava enintään 50 000 euron tilisiirto, jossa on saajan IBAN-tilinumero ja saajan pankin BIC/SWIFT-tunnus ja jonka pankki käsittelee automaattisesti.

Lisätietoja antavat
pankkitarkastaja Matti Lukka, puhelin 010 831 5211
pankkitarkastaja Erja Pullinen, puhelin 010 831 5358

Sijoitusneuvonta luvanvaraiseksi ja Ratan valvontaan

Direktiivi rahoitusvälineiden markkinoista (Markets in Financial Instruments Directive, MiFID) tuo useita muutoksia myös Suomen arvopaperimarkkinoiden sääntelyyn. Yksi merkittävimmistä muutoksista koskee sijoitusneuvontaa, josta tulee 1.11.2007 alkaen toimilupaa edellyttävä ja Ratan valvonnassa oleva sijoituspalvelu.

Marraskuusta 2007 lähtien toimilupaa tarvitaan sellaiseen sijoitusneuvontatoimintaan, jossa asiakkaalle annetaan yksilöllisiä suosituksia yhdestä tai useammasta rahoitusvälineeseen liittyvästä liiketoimesta. Lupaa edellytetään, jos neuvonta koskee tiettyä rahoitusvälinettä, kuten esimerkiksi tietyn yhtiön osaketta. Suosituksen tulee liittyä yksittäisen asiakkaan henkilökohtaiseen tilanteeseen, ja sen pitää olla riittävän yksilöity, jotta asiakas voi suosituksen pohjalta tehdä haluamansa toimenpiteen (osta, myy, pidä jne.).

Direktiivin soveltamisalaan ei kuulu sellainen neuvonta, jossa asiakkaalle annetaan vain yleisluonteisia suosituksia. Näitä ovat mm. neuvot sijoitusten painottamisesta eri omaisuuslajeihin (esimerkiksi 1/3 osakkeisiin, 1/3 joukkovelkakirjoihin ja 1/3 talletuksiin). Myöskään yleisesti annetut toimialaa tai jopa tiettyä osaketta koskevat osto-, myynti- tai pidä-suositukset eivät kuulu direktiivin soveltamisalaan.

Sijoituspalveluyrityksen toimilupa tarvitaan tällä hetkellä mm. arvopaperinvälityksen ja omaisuudenhoitopalvelun tarjoamiseen. Sen sijaan pelkkien sijoitusneuvojen antamista asiakkaille ei ole arvopaperimarkkinalaisäädännössä säännelty. Neuvontaa voi vielä harjoittaa kuka tahansa, eikä toimintaan ole esimerkiksi menettelytapoja koskevaa sääntelyä. Muiden kuin sijoituspalveluyritysten ja pankkien harjoittama neuvonta ei myöskään ole Ratan valvonnassa.

Sijoitusneuvonnan sääntely ja valvonta on katsottu tarpeelliseksi, koska neuvontapalveluiden kysyntä on kasvanut. Kysyntää ovat kasvattaneet rahoitusmarkkinoilla tarjottavien tuotteiden monimutkaistuminen ja sijoitustoiminnan laajentuminen koko maailman kattavaksi. Markkinoille on myös tullut runsaasti uusia sijoittajia.

Sijoitusneuvojalta edellytetään luotettavaa hallintoa ja riskienhallintaa

Sijoitusneuvonnan harjoittaja, joka täyttää rahoitusvälineiden markkinat -direktiivin edellytykset, katsotaan sijoituspalveluyritykseksi, johon sovelletaan sijoituspalveluyrityksiä koskevia vaatimuksia. Nämä liittyvät yhtiön hallinnon järjestämiseen ja asiakassuhteissa noudatettaviin menettelytapoihin. Lisäksi

sijoituspalveluyrityksiä koskevat pääomavaatimukset koskevat eräiltä osin myös neuvontaa harjoittavaa yritystä.

Sijoitusneuvojan on järjestettävä hallintonsa luotettavasti, mikä sisältää mm. sen, että yhtiön omistajat ja johtohenkilöt ovat luotettavia ja tehtäviinsä sopivia. Lisäksi yhtiöllä on oltavat riittävät järjestelmät riskienhallintaan ja sisäiseen valvontaan. Erityistä huomiota on kiinnitettävä erilaisten eturistiriitojen hallitsemiseen.

Sijoitusneuvojalle tiedonanto- ja selonottovelvollisuus

Sijoitusneuvojan ja asiakkaan välisessä suhteessa noudatettavat menettelytavat edellyttävät mm., että sijoitusneuvoja antaa asiakkaalle riittävät tiedot palvelun sisällöstä sekä sitä koskevista rahoitusvälineistä. Tämä neuvojan tiedonantovelvollisuus sisältää mm. eri tuotteiden ominaisuuksia ja riskejä koskevat tiedot sekä tiedot neuvojan perimistä palkkioista.

Tiedonantovelvollisuuden lisäksi tärkeä asia on ns. selonottovelvollisuus (suitability test). Jotta sijoitusneuvoja voisi suositella asiakkaalle soveltuvia sijoituspalveluja ja tuotteita, sijoitusneuvojan on hankittava tarvittavat tiedot asiakkaan tietämyksestä ja kokemuksesta tietystä tuotteesta tai palvelusta sekä tämän taloudellisesta tilanteesta ja sijoitustavoitteista. Tämä on keskeistä, jotta neuvoja voi ottaa huomioon sen, soveltuuko jokin neuvo juuri kyseisen asiakkaan tarpeisiin ja taloudelliseen tilanteeseen. Huomioon otettavia seikkoja ovat mm. asiakkaan sijoitushorisontti, varallisuus, sijoitusten jakauma sekä riskinottohalukkuus. Asiakkaalla itsellään on luonnollisesti lopullinen riski sijoitustoiminnan onnistumisesta.

Toimiluvan hakemusmenettelystä lisätietoja loppuvuodesta

Direktiivin myötä osa tällä hetkellä tarjottavasta sijoitusneuvonnasta muuttuu luvanvaraiseksi. Toimiluvan hakemiseen liittyvät tarkemmat määräajat ja menettelyt täsmentyvät, kun direktiivin täytäntöönpanosäännöstö valmistuu. Lait on annettava viimeistään 31.1.2007, ja niitä sovelletaan 1.11.2007 alkaen. Täytäntöönpanoa valmistellaan parhaillaan valtiovarainministeriön työryhmässä.

Niiden toimijoiden, jotka haluavat jatkaa toimintaa 1.11.2007 jälkeen, on ryhdyttävä toimenpiteisiin tarvittavan luvan hankkimiseksi tai toiminnan muuttamiseksi siten, että lupaa ei tarvita. Rahoitustarkastus pyrkii antamaan loppuvuoden 2006 tai alkuvuoden 2007 aikana tarkempia ohjeita hakemusmenettelystä ja tulevan lainsäädännön arvioidusta sisällöstä. Tavoitteena on myös, että tarvittavat lupakäsittelyt voidaan aloittaa hyvissä ajoin ennen 1.11.2007 päättyvää määräaika.

Lisätietoja antaa
lakimies Jari Virta, puhelin 010 831 5245.

Rahasto-osuusrekisterien hoidossa ei suuria puutteita

Rahoitustarkastus on selvittänyt rahastoyhtiöiden osuusrekisterien hoidon toimivuutta ja luotettavuutta sekä varautumista poikkeusoloihin. Tarkastuksessa käytiin läpi mm. yhtiöiden menettelytapoja sekä sisäistä valvontaa. Tarkastus kattoi kaikki rahastoyhtiöt siten, että osaan rahastoyhtiöistä tehtiin tarkastuskäynti ja osa rahastoyhtiöistä vastasi tarkastuskyselyyn.

Tarkastus osoitti, että rahasto-osuusrekisteriä koskevat sisäiset ohjeet ovat rahastoyhtiöissä pääsääntöisesti kunnossa. Monilla rahastoyhtiöillä oli kuitenkin puutteita rekisterin ylläpidon työvaiheisiin liittyvissä kontroleissa.

Rahastoyhtiöiden rahasto-osuusrekisterien sisäisessä valvonnassa havaittiin puutteita. Rahastoyhtiöiden hallitukset edellyttävät osuusrekisteriin liittyvää raportointia liian harvoin, koska osa rahastoyhtiöistä arvioi rahasto-osuusrekisterin ylläpitoon liittyvän riskin vähäiseksi. Sisäisten varmistusten ja sisäisen valvonnan

havaittiin olevan vaillinaista erityisesti silloin, kun merkintä- ja lunastustoimeksiantoja otetaan vastaan muualla kuin itse rahastoyhtiössä.

Poikkeusoloihin varautumiseen rahastoyhtiöillä on riittävät jatkuvuussuunnitelmat, mutta rahasto-osuusrekisteriin liittyviä varajärjestelmiä ei ollut riittävästi testattu.

Rahastoyhtiöiden tarkennettava menettelytapojaan ja -ohjeitaan

Rata edellyttää, että rahastoyhtiöt tarkentavat rahasto-osuusrekisteriä koskevat sisäiset menettelytapansa ja -ohjeensa niiltä osin kuin ne eivät ole riittävät. Ohjeissa tulee kuvata selkeästi rekisterin ylläpidon keskeiset työvaiheet sekä toimenpiteet, joilla rahasto-osuusrekisterin oikeellisuus varmistetaan. Sisäiset menettelytapaohjeet ovat tärkeä osa hallinnon luotettavuutta, sillä niillä varmistetaan toiminnan häiriötön jatkuminen ja valittujen toimintamallien jatkuvuus.

Laki vaatii osuusrekisteriin osuudenomistajan nimen

Rahastoyhtiön tulee huolehtia siitä, että osuudenomistaja on merkitty rekisteriin omalla nimellään. Tämä on sijoitusrahastolain edellytys. Rekisteriin merkitään asiakkaan nimi silloinkin, kun omaisuudenhoitaja tekee merkinnän asiakkaan puolesta.

Osuudenomistajalla oikeus fyysiseen osuustodistukseen

Osuudenomistajalla on aina oikeus saada fyysinen osuustodistus. Fyysisestä osuustodistuksesta veloittavan maksun tulisi olla määrältään sellainen, ettei se käytännössä rajoita osuustodistuksen pyytämistä.

Rata suosittelee, että mikäli osuudenomistaja aikoo pantata rahasto-osuutensa, rahasto-osuudesta annettaisiin fyysinen osuustodistus. Koska osuusrekisteriin tehty panttausmerkintä vastaa luonteeltaan lunastusrajoitusta, se ei ole riittävä toimenpide rahastoyhtiön luotettavan hallinnon eikä myöskään osuudenomistajan riskienhallinnan kannalta. Arvo-osuusjärjestelmään liitettyjen rahasto-osuuksien panttaus hoidetaan arvo-osuusjärjestelmässä.

Rahastoyhtiö voi säilyttää hallinnoimiensa sijoitusrahastojen osuuksista annettuja fyysisiä osuustodistuksia. Fyysiset osuustodistukset sekä niiden tuottamiseen käytetyt esitäytetyt pohjat sekä leimat tulee säilyttää paloturvallisesti sekä pitää niistä kirjanpitoa.

Hallituksen roolia korostettava

Rahastoyhtiön hallituksen tulee päättää niistä sisäisen valvonnan menetelmistä, joilla seurataan osuusrekisteritoimintaa ja sen riskejä ja joilla voidaan varmistua osuusrekisteritoiminnan luotettavuudesta. Hallituksen tulee myös hyväksyä ja päivittää säännöllisesti osuusrekisterin hoitamista koskeva sisäinen ohje, jolla varmistetaan menettelytapojen oikeellisuus ja valvonta.

Sisäiset varmistukset nostavat luotettavuutta

Rahastoyhtiöillä tulee olla rahasto-osuusrekisterin ylläpitoon ja merkintöihin ja lunastuksiin liittyvissä työvaiheissa kontroleja, joilla varmistetaan osuusrekisteriin tehtävien merkintöjen oikeellisuus. Varmistus voi tapahtua esimerkiksi käyttämällä ns. kahden silmäparin menetelmää. Lisäksi työtehtäväketjut tulisi katkaista, jotta vaaralliset työhdistelmät vältettäisiin. Esimerkkinä vaarallisesta työketjusta voidaan mainita tilanne, jossa yksi henkilö toteuttaa koko ketjun lunastustoimeksiannon vastaanottamisesta aina lunastuksen maksuun saakka.

Rahasto-osuusrekisteriä voi hoitaa joku muukin kuin rahastoyhtiö itse

Rahasto-osuusrekisterin ylläpito voidaan ulkoistaa kokonaan tai osittain. Rahasto-osuusrekisterin koko ylläpito voidaan ulkoistaa toiselle toimiluvan omaavalle toimijalle. Rahastoyhtiön riskien hallinnan kannalta on

tärkeää, että ulkoistettaessakin rahastoyhtiöllä säilyy aina poikkeustilanteissa mahdollisuus myös itse toteuttaa merkintä- ja lunastustoimeksiannot ja niiden vaatimat kirjaukset osuusrekisteriin.

Rahastoyhtiöllä säilyy aina vastuu siitä, että tiedot osuusrekisterissä ovat oikein ja sijoitusrahastolain edellyttämässä muodossa. Yhtiö vastaa myös siitä, että rahasto-osuusrekisterin ylläpidossa noudatetaan Suomen lainsäädäntöä, Rahoitustarkastuksen sääntelyä ja yhtiön omaa sisäistä ohjeistusta.

Rahastoyhtiön tulee ulottaa valvontansa myös ulkoistettuun toimintoon. Rahasto-osuusrekisterin osalta rahastoyhtiön tulee erityisesti päättää niistä sisäisistä keinoista, joilla varmistutaan, ettei ulkoistaminen heikennä rahastoyhtiön hallinnon luotettavuutta. Rahastoyhtiöllä tulee olla aina halutessaan pääsy ulkoistetun rahasto-osuusrekisterin tietoihin, mieluiten reaaliajassa.

Rahastoyhtiöllä velvollisuus varautua poikkeusoloihin

Valmiuslaissa rahoitusyhtiöille on annettu velvollisuus varautua poikkeusoloihin. Rahastoyhtiön tulee huolehtii siitä, että rahasto-osuusrekisterin tiedot osuudenomistajista ja omistuksista ovat aina käytettävissä ja säilyvät kaikissa olosuhteissa.

Rahastoyhtiöiden normaaliolojen jatkuvuussuunnittelu on lähtökohtana poikkeusoloihin varautumiselle. Varautumisvelvollisuuden täyttäminen edellyttää siten jatkuvuussuunnitelmaa sekä sen testaamista tietyin määrätin väliajoin.

Lisätietoja antaa
markkinavalvoja Nina Sjöman, puhelin 010 831 5249.

Pohjoismainen valvontaryhmämalli tehostaa valvontaa

Suomalaisten pankkien aktiivinen toiminta sekä pohjoismaiden että Baltian rahoitusmarkkinoilla on tiivistänyt valvojien yhteistyötä entisestään. Pohjoismaisen valvontayhteistyön ytimen muodostavat valvottavakohtaiset valvontaryhmät, jotka koostuvat neljän pohjoismaan (Suomi, Ruotsi, Norja ja Tanska) valvojien edustajista. Valvontaryhmät kokoontuvat 3–4 kertaa vuodessa.

Valvontaryhmissä tehtävä valvontayhteistyö on uutta Euroopassa. Valvontaryhmien avulla voidaan osittain paikata EU:n valvontamalliin tällä hetkellä sisältyviä valvonnallisia aukkoja. Rahoituslaitosten rajat ylittävä sulautuminen ja verkottuminen eivät näet ole toistaiseksi tuoneet uudistuksia eurooppalaiseen valvontaan.

Pohjoismainen malli on herättänyt suurta mielenkiintoa muissa EU-valvojissa. EU-tasolla keskustellaankin jo valvojien verkostosta tai kollegiosta ("college of supervisors"), joka tekisi yhteistyötä valvonnassa ja koordinoisi valvontaa. Näin valvottaville voitaisiin turvata samanlainen kohtelu yhteismarkkinoilla ja tehostaa valvontaa ja myös alentaa valvottavalle valvonnasta aiheutuvia kustannuksia.

Pohjoismaiset valvontaryhmät toimivat Nordean ja Sammon sekä OMX-konsernin valvonnassa. OMX:n valvonnassa käytetään pankkitoiminnan puolella hyväksytyjä yhteistyömenetelmiä soveltuvin osin, koska valvonnan tavoitteet ja viranomaisten valvontavaltuudet poikkeavat pankkivalvonnasta.

Valvonnan sisältö määritellään laissa ja valvontapöytäkirjoissa

Varsinaisen valvontatyön sisältö määritellään Suomen osalta rahoitustarkastuslaissa ja valvojien välisissä valvontapöytäkirjoissa. Yhteistyössä keskitytään viranomaisten väliseen tiedon vaihtamiseen, ja vuosittaiset riskiarviot ja tarkastussuunnitelmat laaditaan ja toteutetaan suurelta osalta yhdessä. Riskiarviossa hahmotetaan toimintaan sisältyvät keskeisimmät riskit ja valvottavan pääoman riittävyys.

Myös valvottavien johdon tapaamiset ja kriisinhallintaan varautuminen hoidetaan yhteistyössä. Lisäksi yhteistyössä valvotaan ja tarkastetaan ryhmittymien taloudellista tilaa, ryhmän sisäisiä transaktioita ja raportointia sekä riskienhallinnan järjestämistä. Myös mahdollisia lupa-asioita ja ryhmittymän johdon luotettavuutta ja sopivuutta tehtäväänsä käsitellään yhdessä.

Jo 10 vuotta valvontayhteistyötä

Pitkäaikaisinta valvontayhteistyötä Rahoitustarkastus on tehnyt Ruotsin Finansinspektionenin kanssa. Yhteistyö alkoi jo vuonna 1996 nykyistä Nordeaa koskevassa valvonnassa. Valvontayhteistyöhön ovat tulleet mukaan myös Tanskan Finanstilsynet ja Norjan Kredittilsynet sen jälkeen, kun Nordea-ryhmään ovat tulleet tytäryhtiöt Tanskasta ja Norjasta.

Pohjoismaisilla markkinoilla toimii myös muita pankkikonserneja, mutta yhteistyö niiden valvonnassa ei ole vielä yhtä säännönmukaista. Pohjoismaiset valvojat käyvät parhaillaan keskustelua siitä, minkä muiden pankkikonsernien valvonta ja missä määrin valvontaa tulisi hoitaa säännöllisessä yhteistyössä.

Koska erityisesti Nordea Pankki Suomen ja Sampo Pankin pankkitoiminta ovat kasvaneet Baltian markkinoilla, myös valvontayhteistyö Baltian valvojien kanssa on tiivistynyt.

Valvontayhteistyö laajenee pankeista myös muihin valvottaviin

Basel II -valvontakehikko tiivistää myös muita valvottavia koskevaa valvontayhteistyötä. Yhteistyötä tehdään ainakin kehittyneiden vakavaraisuuden laskentamenetelmien hyväksymisessä ja valvojan pääoman riittävyyden arvion laadinnassa.

Valvojien yhteistyö on tiivistynyt myös arvopaperipuolella. Rahoitustarkastuksen ja Ruotsin valvontaviranomaisen välisestä OMX-konsernin valvontayhteistyöstä sovittiin kesällä 2004. Myös Tanskan valvontaviranomainen liittyi yhteistyöhön vuoden 2005 lopussa OMX-konsernin ostettua Kööpenhaminan pörssiin.

Katso myös

Valvontapöytäkirjat

Uusi vakavaraisuussäntely vahvistaa kotivaltiovalvojan asemaa

Vaikka valvontaa tehdään yhteistyössä, joku valvojista on aina päävastuullinen valvonnasta. Nordea-konsernin valvonnan päävastuu on Ruotsin Finansinspektionenilla ja Sampo Pankki -konsernin Rahoitustarkastuksella. Vuoden 2007 alusta voimaan tuleva uusi luottolaitosten vakavaraisuussäntely vahvistaa kotivaltion valvojan asemaa valvontayhteistyön järjestämisessä ja koordinoinnissa.

Yhteistyön sisältö ja laajuus riippuvat myös siitä, missä muodossa valvottava harjoittaa liiketoimintaa. Sivukonttorin valvonta kuuluu pankin kotivaltion valvojalle. Sivukonttorin sijaintimaan valvojalle kuuluu ainoastaan sivukonttorin likviditeetin ja menettelytapojen valvonta. Lisää tehtäviä on kuitenkin mahdollista delegoida isäntävaltion valvojalle. Euroopan pankkivalvojen komitean ohjeiden mukaan yhteistyö kattaa myös merkittävät sivukonttorit. Tytäryhtiömuotoista pankkia valvoo kokonaisuudessaan sen maan valvoja, missä tytäryhtiö sijaitsee.

Koska EU-lainsäädännössä ei ole määritelty viranomaisten valvontavastuita pörssikonsernien valvonnassa, OMX-konsernin valvontayhteistyössä kukin viranomainen vastaa omissa maassaan sijaitsevien yksikköjen valvonnasta.

Lisätietoja antaa
toimistopäällikkö Kaija Kilappa, puhelin 010 831 5312.

Rata toimii CEBSissä aktiivisesti rajat ylittävän valvonnan kehittämiseksi

Kansalliset valvojat ovat mukana Euroopan pankkivalvojen komiteassa (Committee of European Banking Supervisors, CEBS) asioiden valmisteluvaiheessa ja päätöksenteossa. Tehokas vaikuttaminen komitean työryhmissä perustuu valvojen vahvaan erityisosaamiseen. Resurssiensa niukkuuden vuoksi Rata osallistuu vain Suomen rahoitusmarkkinoiden valvonnan kannalta keskeisiin hankkeisiin ja työryhmiin.

Rata vaikuttaa CEBSissä valvontakäytäntöjen kehittämiseen

Pankkivalvojen komiteassa on kolme pysyvää työryhmää: Groupe de Contact, Expert Group on Capital Requirements ja Expert Group on Financial Information.

Komitean pääasiallinen valmistelutyöryhmä on Groupe de Contact (GdC), joka edistää erityisesti vakavaraisuusvalvonnan pilari 2 -ohjeistuksen soveltamista ja rajat ylittävää valvojen yhteistyötä (cross-border -valvonta). Rata toimii aktiivisesti näillä alueilla, koska ohjeistuksen yhdenmukainen soveltaminen pankkisektorin valvonnassa ja cross border-valvonnan tehostaminen ovat Suomen rahoitusmarkkinoiden kannalta tärkeitä.

Expert Group on Capital Requirements (EGCR) seuraa vähimmäisvakavaraisuuden laskentaa koskevien säännösten (pilari 1) soveltamista eri maissa. Rata vastaa työryhmässä Suomen rahoitusmarkkinoita ja Ratan valvottavia koskevista seurantatiedoista sekä tilannearvioista. Seurannalla saadaan esiin vakavaraisuusdirektiivin soveltamiseen liittyviä tulkintakysymyksiä, joihin pyritään löytämään valvojen yhteinen kanta. Työryhmä valmistelee myös komitean neuvonantoja EU:n komissiolle. Ajankohtaiset neuvonantovalmistelut koskevat suurten riskikeskittymien valvontaa ja omien varojen määrittelyä.

Expert Group on Financial Information (EGFI) keskittyy taloudellista raportointia koskeviin asioihin mukaan lukien kirjanpito- ja tilintarkastuskysymykset. Pankkien valvonnassa vakavaraisuuden yhteinen raportointikehikko (COREP) otetaan käyttöön vuonna 2007. Taloudellisen raportoinnin kehikko (FINREP) otetaan käyttöön Suomessa vuonna 2008.

Ylikansallisten pankkiryhmittymien valvontaan tarvitaan tehokkaat toimintamallit

Pankkivalvojen komitea edistää voimakkaasti ylikansallisten pankkiryhmiä valvonnan (cross-border-valvonta) kehittämistä. Komitea on julkaissut ohjeita koti- ja isäntävaltion valvojen välisestä yhteistyöstä. Valvojen on pystyttävä vastaamaan useassa maassa toimivan pankkiryhmittymän kokonaisvalvonnasta ja kunkin valvojan oman kotimaansa rahoitusmarkkinoiden vakauden valvonnasta. Komitea tukee valvojen verkostojen (operational networks) muodostumista ja valvojen yhteistyöryhmiin (supervisory colleges) perustuvia toimintamalleja. Valvonnan odotetaan virtaviivaistuvan, kun valvojat koordinoivat keskenään toimintaansa. Valvonnan vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden sekä kustannustehokkuuden odotetaan kokonaisuutena paranevan.

Rata on toiminut CEBSissä aktiivisesti cross-border-valvonnan kehittämiseksi, koska ulkomaisomisteisilla pankeilla on merkittävä osuus Suomen markkinoilla ja osa suomalaisista pankeista on laajentanut toimintaansa ulkomaille. Cross-border-valvonnan kehittämisessä hyödynnetään eri valvojen käytännön toimintamalleja. Rata on tuonut komiteassa esille mm. pohjoismaisten valvojen yhteisten valvontaryhmien toiminnan Nordea-ryhmittymän ja Sampo-ryhmittymän valvonnassa. Keskeistä cross-border-valvonnan kehittämisessä on vakiinnuttaa tarkoituksenmukaiset ja kustannustehokkaat toimintatavat koti- ja isäntävaltiovalvojen yhteistyössä.

Rata osallistuu rahoitusmarkkinoiden kriisinhallintavalmiuksien parantamiseen CEBSin ja Euroopan keskuspankin pankkivalvontakomitean (Banking Supervision Committee, BSC) yhteisessä kriisinhallintatyöryhmässä (Joint Task Force on Crisis Management, TFCM). Työryhmä kehittää ylikansallisia pankkiryhmittymiä koskettavien kriisien hallintaan prosesseja ja viranomaisten käytännön toimintamalleja. Työssä voidaan hyödyntää Ratan ja muiden pohjoismaisten valvojen kokemuksia rajat ylittävästä valvonnasta.

Eurooppalaista valvontakulttuuria luodaan valvojen yhteistyöllä

Yhdenmukaisen sääntelyn soveltaminen rahoitussektoriin ja yhdenmukaisten periaatteiden noudattaminen pankkien valvonnassa edistävät Euroopan rahoitusmarkkinoiden integraatiota. Sääntelyä ja valvontaa yhdenmukaistamalla eurooppalaisille pankeille taataan yhdenvertaiset kilpailuedellytykset.

Euroopan pankkivalvojen komitean rooli valvonnan harmonisoinnissa ja kehittämisessä on laajentunut ja vahvistunut nopeasti, vaikka pankkien valvonnasta vastaavat edelleen kansalliset valvojat. CEBS perustettiin vastaamaan pankkivalvonnan haasteisiin Euroopan yhdentyvillä rahoitusmarkkinoilla. Ylikansalliset pankit odottavat, että kansalliset valvojat soveltavat niihin mahdollisimman yhdenmukaista sääntelyä ja samanlaisia raportointivaatimuksia.

CEBS on pyrkinyt alusta lähtien tiiviiseen vuorovaikutukseen pankkisektorin kanssa. CEBS pyytää valmistelemistaan ohjeista aina rahoitustoimialan lausunnot. Ohjeistus viimeistellään yleensä kansallisten valvojen asiantuntijatyöryhmissä CEBSin sihteeristön tuella. CEBSin yhteydessä toimii myös rahoitustoimialan edustajista koostuva asiantuntijapaneeli (nk. consultative panel), jonka kanssa CEBS keskustelee laajasti tavoitteistaan ja toimintasuunnitelmistaan. Lisäksi CEBS on keskustellut asiantuntijapaneelin kanssa useita kertoja riskienhallinnan erityisteemoista, joita CEBSin ohjeisiin sisältyy.

Mikä on Euroopan pankkivalvojen komitea CEBS?

Euroopan pankkivalvojen komitea (Committee of European Banking Supervisors, CEBS) aloitti toimintansa vuoden 2004 alussa riippumattomana Lamfalussy-kehikkoon kuuluvana 3-tason komiteana. Siinä ovat edustettuina EU-valtioiden kansalliset valvojat ja rahoitusvalvonnasta vastaavat keskuspankit. Suomesta mukana ovat Rahoitustarkastus ja Suomen Pankki.

Komitea edistää pankkivalvonnan yhdenmukaistamista seuraamalla direktiivien säännösten soveltamista eri maissa, julkaisemalla kansallisille valvojille tarkoitettua ohjeistusta sekä kehittämällä valvontakäytäntöjä ja valvojen yhteistyötä.

Komitean puheenjohtajana toimii Danièle Nouy (Commission Bancaire, Ranska). Koska päätöksenteossa noudatetaan konsensusperiaatetta (lukuun ottamatta neuvonantoa komissiolle), päätösten valmistelu käsittää yleensä useita vaiheita, kunnes yhteinen näkemys on saavutettu.

Lisää tietoa CEBSistä www.c-ebs.org

Lisätietoja antaa
riskiasiantuntija Juha Savela, puhelin 010 831 5384.

Rata laati arvion sääntely-ympäristön tapahtumista ja tilasta vuonna 2005

Euroopan unionin rahoitusmarkkinoiden sääntelyä ja valvontaa kehitettiin vuonna 2005 edelleen Lamfalussy-mallissa omaksutun käytännön mukaisesti. Euroopan parlamentti on hyväksynyt mallin kaikille rahoitusmarkkinoiden osa-alueille. Komissio on nostanut esiin eräitä mallin toimivuuden parantamiseen tähtääviä kehittämistarpeita, joiden toteuttaminen ajoittunee vuosille 2006–2007.

Lamfalussy-mallin mukainen komitearakenne alkaa olla lähes valmiina lukuun ottamatta finanssikonglomeraattien valvontaan suunniteltua kolmostason komiteaa, joka etsii vielä sopivaa järjestäytymismallia.

Valvojakomiteoiden työssä eri painoalueet

Euroopan pankkivalvojen komitean (CEBS) ja Euroopan arvopaperimarkkinavalvojen komitean (CESR) sekä vakuutusvalvojen komitean (CEIOPS) työskentelyn painoalueet ovat toistaiseksi poikenneet toisistaan. Tämä selittyy mm. sillä, että pankki-, vakuutus- ja arvopaperisektorin EU-sääntelyt ovat eri vaiheissa.

Pankkivalvojen komitea panosti vuonna 2005 erityisesti ns. kolmostason ohjeistukseen (valvojen omat normit) ja arvopaperimarkkinavalvojen komitea kakkostason säännösten (komission antamat direktiivit ja asetukset) valmisteluun. Pankkivalvojen komiteassa keskeisellä sijalla on ollut Basel II -vakavaraisuus uudistus ja arvopaperimarkkinavalvojen komiteassa uusi sijoituspalvelusääntely (MiFID). Vakuutusvalvojen komitean työn painoalueena oli ykköstason sääntelyn valmistelu, etenkin uusi vakavaraisuussääntely eli Solvenssi II -direktiivi. Sektorit ylittävä yhteistyö etsii vielä jossain määrin muotoaan, mutta sitä on viime aikoina tiivistetty.

Pankkivalvojen komitean työ on painottumassa valvontayhteistyöhön aiemman sääntelytyöhön keskittymisen sijaan. Edessä on sääntelyhankkeiden sovittaminen käytäntöön sekä valvojen yhteistyön edistäminen. Arvopaperimarkkinavalvojen komitea on edelläkävijänä jäsenten välisen sovittelumekanismien käyttöönotossa ja yksittäisten valvontatapausten käsittelemisessä.

Komission uusi rahoituspalvelustrategia ohjaa rahoitusmarkkinoiden kehittämistä

EU:n komissio julkaisi vuonna 2005 uuden rahoituspalvelustrategian vuosille 2006–2010. Keskeiset tavoitteet seuraavien viiden vuoden aikana ovat

- EU:n voimassa olevan sääntelyn kansallinen täytäntöönpano
- paremman sääntelyn periaatteiden toteuttaminen
- valvonnan konvergenssin lisääminen
- kilpailun edistäminen erityisesti vähittäismarkkinoilla
- EU:n ulkoisen vaikuttavuuden parantaminen.

Uusi strategia, joka sisältää mm. paremman sääntelyn tavoitteineen, näkyy myös Ratan sääntelytoiminnassa ja Suomen lainvalmistelussa. Palveluntarjoajien ja -käyttäjien kuulemiseen panostetaan varmasti myös Suomessa. Entistä tarkemmin arvioidaan uuden tai muutettavan sääntelyn tarvetta ja vaikutuksia.

Tärkeä väline yhtenäisten rahoituspalveluiden markkinoiden luomisessa on ollut vuonna 1999 hyväksytty Rahoituspalveluiden toimintasuunnitelma (FSAP). Suunnitelma sisälsi suuren joukon lainsäädäntöaloitteita (peräti 42) ja muita toimenpiteitä, joista melkein kaikki on toteutettu EU-tasolla. Rahoituspalveluissa alkoi vuonna 2005 siirtymä toiseen vaiheeseen, ns. Post-FSAP-vaiheeseen, joka muuttaa merkittävästi sääntely painopisteitä.

Valvonnan perusrakenteet pysyvät ennallaan lähivuosina

Tällä hetkellä näyttää siltä, että EU:ssa ei lähimmän viiden vuoden aikana ole valmiutta puuttua rahoitus- ja arvopaperimarkkinoiden valvonnan perusrakenteisiin. Valvontaa halutaan kehittää vastaamaan markkinoiden muutostarpeisiin, kuitenkin niin, että samalla pysytään selkeästi nykyisen koti- ja isäntävaltiojärjestelmän sekä Lamfalussy-mallin puitteissa.

Niin komissio kuin Ecofinin alainen talous- ja rahoituskomiteakin ovat ilmaisseet näkemyksensä, että toimintaympäristön muutoksiin reagoidaan lisäämällä käytännön valvontayhteistyön muotoja sekä yhdenmukaistamalla valvontatapoja ja -valtuuksia. Eurooppa-tason valvoja saa kuitenkin vielä odottaa.

Myöskään koti- ja isäntävaltiovalvojien välistä työnjakoa ei arvioitane uudelleen lähimmän viiden vuoden aikana, vaikka EU:n integraatio haastaa työnjaon toimivuuden tarkasteluun koko ajan. Toisaalta EU:ssa on tunnustettu mm. Suomen tärkeänä pitämä näkökulma siitä, että isäntävaltiolle tulee taata mahdollisuus valvoa omien markkinoidensa vakautta myös tilanteissa, joissa merkittävät toimijat ovat ulkomaisten yhtiöiden sivukonttoreita. Kuitenkaan esimerkiksi talletussuojaa koskevien säännösten merkittävä muuttuminen ei näytä lähivuosina todennäköiseltä.

Merkittäviä lainsäädäntöhankkeita kansallisessa implementoinnissa

Kansallisessa implementoinnissa oli vuoden 2005 aikana useita merkittäviä lainsäädäntöhankkeita.

EU:ssa otettiin vuoden 2005 alussa käyttöön kansainväliset tilinpäätösstandardit (IFRS), jotka implementoitiin kotimaiseen lainsäädäntöön kirjanpitolainsäädännön muutoksilla. Rata sai tässä yhteydessä uuden valvontatehtävän eli listayhtiöiden tilinpäätösten valvonnan.

Luottolaitoksia ja sijoituspalveluyrityksiä koskeva vakavaraisuusuudistus (Basel II) hyväksyttiin direktiivin tasoisena lokakuussa 2005. Hallituksen esitys (21/2006) annettiin eduskunnalle keväällä 2006. Uudistuksen myötä siirrytään käytäntöön, jossa toimijoilla tulee olla omia pääomia paitsi riittävästi kattamaan kaikki toiminnasta aiheutuvat riskit myös oikeassa suhteessa riskienhallinnan tasoon.

Keskeisin arvopaperimarkkinoihin vaikuttavista lainsäädäntöhankkeista oli vuonna 2005 rahoitusvälineiden markkinat -direktiivin (MiFID) hyväksyminen. Direktiivissä uudistetaan tärkeimpiä sijoituspalveluyrityksiä ja pörssiä koskevia normeja. Direktiivin myötä sijoittajansuoja paranee, sijoitusneuvonta muuttuu luvanvaraiseksi ja arvopaperinvälittäjät voivat perustaa pörssin rinnalle kilpailevia markkinapaikkoja. Hallituksen esitystä valmistellaan tiukalla aikataululla.

Muita merkittäviä sääntelyhankkeita olivat mm. markkinoiden väärinkäyttö -direktiivin implementointi kotimaiseen lainsäädäntöön, hallituksen esitys uudesta osakeyhtiölaista sekä esitykset tilintarkastuslain ja kiinteistörahastolain uudistamistarpeista. Osa hankkeista jatkuu edelleen.

Ratan norminantouudistus selkeyttänyt sen roolia valvojana

Rahoitustarkastuksen oman norminannon uudistamistyö eteni merkittävästi vuoden 2005 aikana. Vuoden aikana valmistui kahdeksan uutta standardia ja lausunnonlehdelle lähetettiin toistakymmentä standardiluonnosta. Lisäksi neljää voimassa olevaa standardia muutettiin.

Norminantouudistus on kaiken kaikkiaan selkiyttänyt Rahoitustarkastuksen roolia valvojana sekä odotuksia valvottavien toimintaan nähden. Vaikka uudistuksen yhteydessä on pyritty karsimaan kaikki tarpeettomaksi käynyt sääntely, rahoitusmarkkinoilla toimiviin kohdistuu edelleen hyvin paljon sääntelyä. Tästä ovat esimerkkeinä mm. IFRS-standardien käyttöönotto, Basel II -vakavaraisuusuudistus sekä MiFID.

Katso myös

Ratan sääntelyarvio

Lisätietoja antavat
apulaisjohtaja Liisa Halme, puhelin 010 831 5285, ja
päälakimies Markku Lounatvuori, puhelin 010 831 5275.

Tapahtumakatsaus

Tilinpäätösten avainluvut -palvelu laajeni

Tilinpäätösten avainluvut -palvelu on laajentunut ja sisältää nyt talletuspankkien lisäksi myös luottoyhteisöjen ja sijoituspalveluyritysten tilinpäätösten avainluvut.

Palvelussa voi tarkastella Ratan valvottavien tilinpäätösten avainlukuja tilivuosilta 2002–2005. Avainlukulaskelmassa esitetään kunkin valvottavan osalta lyhennetyn tuloslaskelman ja taseen erät, taseen ulkopuoliset sitoumukset, vakavaraisuuden laskennassa käytettävät omat varat yhteensä sekä riskipainotetut erät yhteensä. Kunkin valvottavan viittä keskeistä tunnuslukua verrataan oman valvottavaryhmän alakvartiili-, mediaani- ja yläkvartiililukuihin.

Luvut pohjautuvat valvottavien Rahoitustarkastukselle toimittamiin tietoihin, ja ne päivittyvät kotisivulle kerran vuodessa, keväällä valvottavien tilinpäätösten valmistuttua. Tilinpäätösten avainluvut -palvelu on Rahoitustarkastuksen sivuston tilastot-hakemistossa.

Tilinpäätösten avainluvut -palvelu

Ratan tutkimat epäillyt arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttötapaukset

1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 Tilanne 1.6.2006

Tutkittu yhteensä	42	38	38	65	57	61	41	45
Keskeneräiset	-	-	-	-	-	-	-	19
Sisäpiirintiedon väärinkäyttö	27	25	23	24	28	24	18	25
Kurssimanipulaatio	6	6	4	11	11	12	6	9
Tiedonantovelvollisuus	7	5	10	30	18	21	13	9
Muut	2	2	1	-	-	4	4	2
Tutkintapyyntö poliisille	9	11	7	6	7	5	1	2
Julkinen huomautus	-	-	-	-	-	-	2	-
Epävirallinen huomautus	-	1	2	7	10	6	-	2

Ratalla on ollut vuoden 2006 aikana tutkinnassa yhteensä 45 epäiltyä arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttötapausta, joista 19 on kesken.

Tutkituista tapauksista Rata on antanut 2 epävirallista huomautusta, jotka liittyvät kaupankäyntiin. Lisäksi Rata on lähettänyt poliisille esitutkintaan 2 arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttötapausta. Molemmissa tapauksissa on kyseessä epäilty sisäpiirintiedon väärinkäyttö.

Rata on saanut vuoden 2006 aikana markkinoilta 7 ilmoitusta epäilyttävistä arvopaperikaupoista tai muista liiketoimista (Standardi RA2.1, voimassa 1.9.2005).
